Nr 5

Trafikutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1 gjorda framställning rörande anslaget till transportstöd för Gotland för budgetåret 1972/73 jämte motioner.

Statsverkspropositionen

I propositionen 1972: 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 8, s. 189–190 i utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1972) föreslagit riksdagen att till Transportstöd för Gotland för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1972: 525 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär 1. att ett förslag om fraktstöd för råvaror och halvfabrikat till Gotland förelägges årets riksdag samt 2. att en utredning tillsättes med uppgift att framlägga förslag om ytterligare åtgärder i syfte att skapa likställighet mellan Gotland och fastlandet i fråga om kostnader för transporter av gods, fordon och passagerare,

dels motionen 1972: 1224 av herr Schött m. fl. (m) vari yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag om utvidgning av transportstödet för Gotlandstrafiken enligt de riktlinjer som anförts i motionen.

Utskottet

För att förbättra betingelserna för den näringsgeografiska utvecklingen som Gotlands inlemmande i stödområdet syftar till utgår enligt riksdagens beslut (prop. 1971: 154, TU 1971: 28, rskr 1971: 350) transportstöd vid viss linjesjöfart till Gotland.

Fraktstödet har ansetts böra knytas till den reguljära färjetrafiken. Med en sådan utgångspunkt har det gällt att utforma stödet på ett sådant sätt att det bäst främjar Gotlands regionala och näringspolitiska utveckling. Vid övervägaden huruvida fraktstödet skulle avse både in- och utgående färjetransporter eller om det borde koncentreras till de utgående transporterna och därvid kunna ges ett relativt sett ökat

djup har avgörande skäl befunnits tala för det senare alternativet.

I fråga om dessa transporter har vidare vägande skäl ansetts tala för att genom ett fraktstöd minska de kostnadsmässiga olägenheter för det gotländska näringslivet som följer med Gotlands läge och med de därav betingade merkostnaderna i samband med färjeöverfarten. I fråga om utformningen av transportstödet gäller att de utgående transporterna till helt övervägande del avser på Gotland producerade jordbruks- och livsmedelsprodukter samt mera bearbetade produkter från i första hand verkstadsindustrin. Allmänt gäller att det är fråga om varor som det från regionalpolitisk synpunkt är angeläget att stödja.

Det av Kungl. Maj:t för nästa budgetår förordade anslaget tillstyrks av utskottet.

I motionen 1972: 525 har begärts förslag beträffande dels fraktstöd för *vissa ingående transporter* till Gotland, dels *ytterligare åtgärder i syfte att skapa likställighet mellan Gotland och fastlandet* i fråga om kostnader för transporter av gods, fordon och passagerare. Vidare har i motionen 1972: 1224 hemställts om *utvidgning av transportstödet för Gotlandstrafiken* enligt de riktlinjer som anförts i motionen.

Utskottet vill i anledning av motionärernas yrkanden hänvisa till vad i det föregående anförts beträffande behovet av och syftet med transportstödet samt den utformning stödet ur skilda synpunkter lämpligen bör ha. Vidare vill utskottet erinra om att det förordade systemet skall bedrivas som försöksverksamhet under en treårsperiod. Resultatet härav bör enligt utskottets uppfattning avvaktas innan ytterligare åtgärder vidtas. Utskottet förutsätter dock att redan under treårsperioden överväganden sker beträffande stödets utformning och tillämpning efter försöksperiodens utgång. Under hänvisning till det anförda avstyrks motionerna i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. till *Transportstöd för Gotland* för budgetåret 1972/73 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 2 100 000 kr.,
2. avslår motionerna 1972: 525 och 1972: 1224.

Stockholm den 17 mars 1972

På trafikutskottets vägnar

SVEN MELLQVIST

Närvarande: herrar Mellqvist (s), Lindahl (s), Lothigius (m), Hjorth (s), Sellgren (fp), Rosqvist (s), Håkansson (c), Lindberg (s), Clarkson (m), Karlsson i Malung (s), Torwald (c), Taube (fp), Jonasson (c), Sundgren (s) och fru Ryding (vpk).

Reservation

beträffande frågorna om nedsättning av godstaxan *för vissa ingående transporter, ytterligare åtgärder i syfte att skapa likställighet mellan Gotland och fastlandet* samt *utvidgning av transportstödet för Gotlandstrafiken* av herrar Lothigius (m), Sellgren (fp), Håkansson (c), Clarkson (m), Torwald (c), Taube (fp) och Jonasson (c), som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Beträffande vissa varuslag bör, såsom i motionen 1972: 525 yrkats, stöd utgå även för införsel till Gotland. De företag som hämtar sina råvaror eller halvfabrikat från andra håll och som transporterar dem till Gotland med Gotlandsbolagets färjor kommer eljest att även i fortsättningen vara i sämre konkurrensläge än företag med motsvarande transportavstånd på fastlandet. Enligt utskottets mening är det sålunda angeläget att stärka förutsättningarna för näringslivet och därmed för länets utveckling genom stöd i vissa fall för ingående transporter av råvaror och halvfabrikat. Utskottet anser därför att en skyndsam utredning bör göras i frågan samt att härav föranledda förslag föreläggs riksdagen.

Utskottet finner för sin del vidare angeläget att en skyndsam utredning kommer till stånd i syfte att skapa likställighet i transporthänseende mellan Gotland och fastlandet. Såsom anförts i motion 1972: 525 är färjorna i praktiken Gotlands 'landsväg' till det övriga Sverige. Därav följer att staten i princip skall bära de merkostnader som påläggs gods, fordon och passagerare för transport mellan Gotland och fastlandet jämfört med transportkostnaden för samma sträcka på fastlandet. Denna utredning bör givetvis även omfatta flyget, som på grund av Gotlands speciella läge är av särskilt stor betydelse. Den förordade utredningen kan enligt utskottets mening samordnas med dels de uppgifter som ålagts länsstyrelsen beträffande de regionala transporterna, dels Gotlands kommuns arbete på att få fram en effektivare hamnorganisation. Utredningens förslag bör kunna läggas fram innan den treåriga försöksperioden gått till ända.

I anslutning härtill vill utskottet erinra om att redan 1964 års Gotlandstrafikutredning i sitt betänkande (SOU 1967: 29) framhöll att 'det finns utrymme för en inte oväsentlig sänkning av den officiella biltaxan till och från Gotland'. Möjligheterna för en sådan sänkning bör nu prövas. I samband härmed bör också prövas möjligheter att låta fraktstödet omfatta lastbilstransporter enligt likartade regler som gäller inom andra delar av stödområdet. Utskottets sålunda intagna ståndpunkt torde i allt väsentligt även innebära ett tillgodoseende av det i motionen 1972: 1224 framställda yrkandet.

Den senaste tidens varsel om nedläggningar av för Gotland mycket

betydelsefulla företag och verksamheter gör det synnerligen angeläget att snabbt stärka det gotländska näringslivets konkurrenskraft. Det måste vara i landets intresse att i möjligaste mån ge förutsättningar för en bättre utveckling på Gotland än hittills så att näringslivet kan förnyas och ge sysselsättning åt befolkningen. Beslutet att Gotland skall tillhöra stödområdet innebär att statsmakterna ställt sig positiva till att näringslivet på Gotland skall förstärkas.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av motionerna 1972: 525 och 1972: 1224 hos Kungl. Maj:t begär

a. att ett förslag om fraktstöd för råvaror och halvfabrikat till Gotland snarast förelägges riksdagen,

b. att en utredning tillsättes med uppgift att framlägga förslag om ytterligare åtgärder i syfte att skapa likställighet mellan Gotland och fastlandet för transporter av gods, fordon och passagerare.»

Särskilt yttrande

av fru Ryding (vpk) som anfört:

»Det av höstriksdagen 1971 fattade beslutet om transportstöd till Gotland kan givetvis inte lösa alla de problem som i transporthänseende föreligger för Gotland genom dess geografiska läge. Beslutet får väl räknas som ett betydelsefullt steg på vägen mot en sådan målsättning. Det borde också vara möjligt att under de tre år då försöksverksamheten skall pågå göra utvärderingar som kan ligga till grund för ytterligare åtgärder i frågan.

Det har i debatten om Gotlandsstödet framhållits att färjorna i praktiken är Gotlands 'landsväg' till det övriga Sverige. Det har också påpekats att ett flertal statliga utredningar klarlagt statens skyldighet att lämna stöd till transportförbindelserna mellan Gotland och fastlandet. Vidare har det framhållits att staten i detta fall har egenskap av väghållare och därmed är skyldig att hålla avgiftsfri väg (färja) för denna trafik.

Inte minst mot denna bakgrund anser jag det motiverat att diskutera ett förstatligande av Gotlandsfärjorna. Vänsterpartiet kommunisterna förde fram detta krav i motionen 1971: 1589 i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition 1971: 154. Med tanke på den korta tid som förflutit efter behandlingen av denna har vi dock inte velat återupprepa motionen. Enligt min mening bör emellertid ett statligt trafikstöd bäst realiseras genom att trafiken på Gotland helt förstatligas och Gotlandsbolagets monopolställning därmed avskaffas.»

ESSELTE TRYCK, STOCKHOLM 1972 722048